

KYSELYLOMAKKEEN LAATIMINEN MAAHANMUUTTA- JATYÖHÖN

Pia Lahdenperä ja Miikka Paldan
Opinnäytetyö, kevät 2017
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Oulu
Sosiaalian koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
diakonian virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Lahdenperä Pia & Paldan Miikka.

Kyselylomakkeen laatiminen maahanmuuttajatyöhön. Diak Oulu. Kevät 2017, sivumäärä 47, liitteiden määrä 3.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + diakoniatyöntekijän virkakelpoisuus.

Tämän produktio nousi ODL Hoivapalvelut Oy:n tarpeesta kehittää kyselylomake alaikäisten turvapaikanhakijoiden ja jo oleskeluluvan saaneiden maahanmuuttajien omaohjaaja keskusteluitten tueksi. Tarkoituksena on ollut luoda Oulun Diakonissalaitoksen Hyvinvointipalveluille kyselylomake, joka helpottaa omaohjaajien työtä heidän tukiessaan nuoria maahanmuuttajia oman identiteettinsä löytämisessä ja kotoutumisessa uuteen yhteiskuntaan. Tavoitteena on ollut luoda tiivis, arjen sujuvuutta ja kotoutumisen edistymistä kartoittava kyselylomake, jonka pohjalta omaohjaaja käy ohjattavansa kanssa kuukausittaisen omaohjaajakeskustelun.

Prosessin tuloksena syntyi viisisivuinen lomake, joka on jaettu aihealueisiin arjen askareet, sosiaaliset suhteet, koulunkäynti, harrastukset ja vapaa-aika, terveys ja jaksaminen, uskonto sekä kuluneen kuukauden yhteenveto. Opinnäytetyön jatkotutkimushaasteena voisi olla lomake, joka kartoittaa jo oleskeluluvan saaneiden ja kuntapaikkaan siirtyneiden nuoren arjessa selviytymistä.

Asiasanat: produktio, arki, turvapaikanhakija, nuori, omaohjaaja, kyselylomake

ABSTRACT

Lahdenperä Pia and Paldan Miikka

Questionnaire making to immigrant services, 47 p., 3 appendices. Languages: Finnish. Oulu, spring 2017. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Optional in Diaconial social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The necessity of this production is to develop a questionnaire for underaged asylum seekers and for immigrants with a residence permit to be used by mentors in conservations at ODL Hoivapalvelut Oy. The goal has been to develop a questionnaire to relieve the work of the mentors in their supportive work with young immigrants when finding identity and acculturating are concerned. The aim has been to develop a compact questionnaire for mapping the everyday life and integration of asylum seekers to be used by mentors at monthly conservations with the clients.

The outcome of this production is a five sided questionnaire with topics everyday life, social relations, studies, hobbies and leisure time, healthiness and having enough strength, religion and the summary of the last month. The future research challenges could be a questionnaire to map the coping with everyday life of immigrants with residence permit and homestead.

Keywords: production, everyday life, asylum seeker, young, mentor, questionnaire

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TURVAPAIKANHAJIJANA LAPSET JA NUORET	7
2.1 Alaikäinen turvapaikanhakija	7
2.2 Alaikäisyksiköt	9
2.3 Omaohjaajuus	9
3 KOTOUMINEN JA ARKI	12
3.1 Kotoutuminen	12
3.2 Vastaanottovaihe lasten ja nuorten silmin	15
3.3 Toimivan arjen merkitys.....	16
3.4 Sosiaaliset suhteet ja hyvinvointi tärkeä osa kotoutumista	18
3.5 Uskonnon merkitys maahanmuuttajanuorille	21
4 HAASTATTELUTILANNE	22
4.1 Strukturoimaton haastattelu.....	22
4.2 Kulttuurien väliset erot haastattelutilanteissa.....	24
5 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	25
5.1 Hyvän kyselylomakkeen ominaisuudet.....	26
5.2 Maahanmuuttajanuoren kotoutumisen osatekijät lomakkeen perustana .	28
5.3 Lomakkeen testaus ja työntekijöiden kommentit	28
5.4 Tulokset.....	30
6 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	31
6.1 Eettisyys	31
6.2 Luotettavuus.....	32
7 POHDINTA	33
7.1 Aiemmat tutkimukset	33
7.2 Yleistä pohdintaa ja jatkokehittämishaasteet.....	34
LÄHTEET	37

LIITTEET	41
LIITE1. Valmis kyselylomake.....	41
LIITE2. Saatekirje ODL Hoivapalvelut Oy:lle	46
LIITE3. Suomeen yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat vuonna 2015 ...	47

1 JOHDANTO

Idea opinnäytetyöllemme nousi yhteistyökumppaniltamme ODL hoivapalvelut Oy:ltä. ODL Hoivapalvelut Oy koostuu monista eri asumis- ja hoivapalveluista. Näitä ovat esimerkiksi ikäihmisten asumispalvelut, erilaiset kotipalvelut ikäihmisille, omaishoitajille ja lapsiperheille sekä lastensuojelupalvelut ja vastaanotto-keskustoiminta. Vastaanottokeskustoiminnan ODL Hoivapalvelut aloitti 1.1.2016 ostaessaan palvelut Arjen Avain Oy:ltä. Lisäksi ODL hoivapalvelut on aloittanut palveluntarjoamisen jo kuntapaikan saaneille maahanmuuttajille syksyllä 2016.

Opinnäytetyömme kannalta merkityksellistä on hoivapalveluiden tarjoama vastaanottokeskustoiminta ja kuntapuolen palvelut. ODL Hoivapalvelut Oy ylläpitää yhteensä viittä alaikäisyksikköä. Lokakuussa 2015 avattiin Ouluun 14-paikkainen ryhmäkoti yksin maahan tulleille alle 16-vuotaille turvapaikanhakijoille. Tämän lisäksi Oulussa on kaksi 25-paikkaista tukiasumisyksikköä 16–18-vuotiaille nuorille (ODL, asuminen ja hoiva 2016.) Tilanne ODL:n vastaanottokeskustoiminnassa elää parhaillaan muutosten keskellä.

Alaikäisten turvapaikanhakijoiden yksiköissä oli tarvetta toimivalle kuukausittain omaohjaajakeskusteluissa täytettävälle, nuoren turvapaikanhakijan arkea ja edistystä seuraavalle kyselylomakkeelle. Tämän hetkiset käytössä olleet lomakkeet olivat joko liian massiivisia tai muuten epäkäytännöllisiä omaohjaustilanteeseen. Tavoitteeksi valmistamallemme lomakkeelle asetettiin, että siitä tulisi selkeä ja tiivis paketti, josta kuitenkin löytyvät kaikki olennaiset kysymykset, joilla nuoren kuulumisista saa kattavan kuvan. Tarkoituksena lomakkeella on helpottaa omaohjaajien työtä ja seurata nuoren kehitystä. Tarkoitus on, että valmistamamme lomakkeen avulla ohjaajat pysyvät perillä nuoren arjen haasteista, kehityskohteista ja hyvinvoinnista. Lomakkeesta päätettiin tehdä tulostettava, paperinen versio, joka täytetään konkreettisesti kynällä omaohjaustilanteessa.

Lomake valmistettiin kyselylomakkeen valmistamisen vaiheita noudattaen. Lopputuloksena syntyi tavoitteisiin vastannut, viisisivuinen kyselylomake ODL Hoivapalvelut Oy:n omaohjaajien käyttöön (liite 1).

2 TURVAPAIKANHAKIJANA LAPSET JA NUORET

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee vieraasta valtiosta suojelua ja oleskeluoikeutta. Maahanmuuttovirasto tutkii ja päättää voidaanko hakijalle myöntää oleskelulupa. Jos turvapaikka myönnetään, turvapaikanhakija saa pakolaisaseman. Suomesta turvapaikkaa voi hakea, jos on perustellusti vaarassa joutua vainotuksi omassa maassaan esimerkiksi uskontonsa, alkuperänsä, kansallisuutensa, poliittisen mielipiteen tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen johdosta, eikä henkilön ole pelkonsa vuoksi mahdollista hakea suojelua omasta maastaan (Maahanmuuttovirasto, 2016.) Vuonna 2015 Suomesta turvapaikan sai yhteensä 1628 turvapaikkahakemuksen tehnyttä ja vuoden 2016 aikana Eurooppaan on tullut lähes 250 000 pakolaista (BBC, 2016).

2.1 Alaikäinen turvapaikanhakija

Ilman vanhempiaan saapuvia alaikäisiä lapsia ovat Suomen lain mukaan kaikki alle 18-vuotiaat, jotka saapuvat Suomeen ilman vanhempiaan tai muuta laillista huoltajaa. (Helander & Mikkonen 2002, 32). Kansainvälinen lasten oikeuksien sopimus määrää, että lapsille tulee antaa erityistä suojelua, mikä tarkoittaa muun muassa, että alaikäisiä turvapaikanhakijoita pitää aina kohdella lapsina ja heille on turvattava kaikki lapsia koskevat oikeudet. Tärkeintä on, että lapsi tulee kuulluksi ja erityisesti tulee huomioida se, minkä lapsi itse kokee itselleen hyväksi ja turvalliseksi. (Gothoni & Siirto 2016, 131.)

Turvapaikkaprosessin ajan ilman huoltajaa maahan saapuneet lapset ja nuoret asuvat heille tarkoitetuissa ryhmäkodeissa tai tukiasunnoissa. Oleskeluluvan saatuaan alaikäinen muuttaa useimmissa tapauksissa alaikäisille myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneille maahanmuuttajille tarkoitettuun perheryhmäkoittiin. Myös yksityismajoitus on mahdollista alaikäisille, jos se arvioidaan nuorelle sopivaksi vaihtoehdoksi. Yksityismajoitus on mahdollista sekä turvapaikkaprosessin aikana että myönteisen päätöksen saamisen jälkeen. Tällöin lapsi tai nuori asuu yksityismajoituksessa, mutta on kirjoilla joko ryhmäkodissa tai perhe-

ryhmäkodissa ja hänen majoittumistaan seurataan tiiviisti ryhmäkodin puolelta. (Työ- ja elinkeinoministeriö i.a.)

Alaikäiselle yksin maahan tulleelle turvapaikanhakijalle määrätään vastaanotto- lain mukaan edustaja, jonka tehtävä on valvoa lapsen etua juridisissa asioissa, asumiseen ja elämäntilanteisiin liittyvissä asioissa sekä turvapaikka- ja perheenyhdistämisprosesseissa. Edustajan tehtävä päättyy nuoren tullessa täysi-ikäiseksi, muuttaessa pysyvästi pois Suomesta tai kun nuorelle määrätään huoltaja tai muu laillinen edustaja. (Työ- ja elinkeinoministeriö i.a.)

Mahdollisimman pian oleskeluluvan saatuaan nuori ohjataan ryhmäkodin henkilökunnan ja edustajan toimesta maistraattiin kotikuntamerkinnän saamiseksi. Kuntapaikkaa osoittaessa tulee ottaa huomioon lapsen tai nuoren mahdollisuudet pitää yhteyttä Suomessa oleviin omaisiin ja ystäviin. Lisäksi kunnalla tulee olla riittävästi palveluita tarjolla ja saatavilla. On tärkeää, ettei nuoren tarvitse vaihtaa kuntaa saatuaan oleskeluluvan, vaan hän saa jäädä siihen ympäristöön ja sille paikkakunnalle, jossa on oleskelupaikkaa hakenut. Alaikäisen henkilön siirtyminen kuntaan vaatii tiivistä yhteistyötä muun muassa edustajalta, vastaanottokeskukselta ja vastaanottavan kunnan sosiaalityöntekijältä, ja erityistä panostusta tilanne vaatii nuoren siirtyessä perheryhmäkodista itsenäiseen tai tuettuun asumiseen. Jälkihuollon tulee jatkua yhä nuoren tultua täysi-ikäiseksi, etenkin tilanteissa, joissa näyttää todennäköiseltä, että nuori tulee jäämään Suomeen pysyvästi ilman vanhempiaan. Kotoutumislaki takaa, että nuori voi olla tukitoimien piirissä 21-vuotiaaksi saakka, tai kunnes hänen huoltajansa saapuu Suomeen. (Työ- ja elinkeinoministeriö i.a.)

Kaikissa lasta koskevissa asioissa on otettava huomioon lapsen omat mielipiteet ja näkemys lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. On lapsen edun mukaisesti, että hän saa osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon sekä kertoa omat näkemyksensä. Lasta koskeva tieto hänen asioistaan on annettava hänelle tavalla, jonka hän voi ymmärtää. Arvioitaessa lapsen etua tulee selvittää lapsen mielipiteet ja toiveet esimerkiksi Suomeen jäämisen, perhetilanteen ja koulutus- ja työsuunnitelmien osalta (Alanko & Mustonen 2011, 21.)

Vuonna 2015 Suomeen tuli yhteensä 3024 yksintullutta alaikäistä turvapaikanhakijaa 35:stä eri maasta (liite3). Eniten heitä tuli Afganistanista (1915 henkilöä), Irakista (635) ja Somaliasta (253). Kun vuoden 2015 taulukkoa verrataan vastaavaan vuodelta 2016, turvapaikanhakijoiden määrät ovat romahtaneet reilusti. Vuonna 2016 yksin Suomeen tulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita on tullut yhteensä vain 401. Sen sijaan lähtömaat ovat lähes samat. Suurin osa alaikäisistä turvapaikanhakijoista on yhä vuonna 2016 Afganistanista. Syyrialaisia turvapaikanhakijoita on vuonna 2016 enemmän kuin vuonna 2015, mutta muiden maiden hakijamäärät ovat laskeneet. (Maahanmuuttovirasto i.a.)

2.2 Alaikäisyksiköt

Vuoden 2015 aikana Suomessa alaikäisyksiköiden määrä nousi 8 yksiköstä 68 yksikköön. Monia näistä yksiköistä on kuitenkin jo lakkautettu ja tullaan lakkauttamaan. Suomessa vastaanoton käytännöistä vastaa Maahanmuuttovirasto. Vastaanottovaiheessa 0-15 -vuotiaat lapset majoitetaan ryhmäkoteihin, jotka vastaavat lastensuojelulaitoksia koon, henkilökunnan ja pätevyysvaatimusten osalta. Tätä vanhemmat lapset, 16–17-vuotiaat, majoitetaan tukiasumisyksiköihin tai kansalaisopistoihin, joissa tarjotaan tuettua asumista ja opetusta. (Ritari & Piitulainen 2016, 6.)

Ryhmäkodeissa, jossa asuvat alle 16-vuotiaat turvapaikanhakijat, toimii säännöllinen päivärytmi. Arkeen tuo rytmin laitoksen aikataulut, niihin sidotut rutiinit ja henkilökunnan vuorotyö. Aamulla ohjaajat herättävät nuoret kouluun ja valmistavat aamupalan. Koulun aikana ohjaajat hoitavan nuorten asioita, siivoavat ja valmistavat ruokaa. Illalla ohjaajat viettävät aikaa nuorten kanssa ja yövuoron ohjaaja huolehtii nuoret nukkumaan ja päivystäää läpi yön. Arjesta pyritään tekemään mahdollisimman kodinomaista. Ryhmäkodissa toistuvat aamu ja iltatoimet, koulunkäynti, ruokailut, kotityöt ja omat vapaa-ajan viettotavat. (Helander & Mikkonen 2002, 55.)

2.3 Omaohjaajuus

Kun nuori saapuu uuteen yksikköön, hänelle pidetään alkuinfo, jossa kerrotaan talon säännöt, oikeudet ja velvollisuudet. Lähtökohtaisesti olisi hyvä, että omaohjaajat olisi mietitty etukäteen ennen nuoren saapumista yksikköön. Olisi myös suotavaa, että omaohjaaja tai pitää alkuinfon ja esittelee itsensä. Tämä auttaa luomaan luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen nuoren ja työntekijän välille. (Oulun vastaanottokeskus 2012, 34)

Esimerkiksi ODL Ryhmäkodilla omaohjaajat määräytyvät sen mukaan kumpaa sukupuolta nuori on. Lähtökohtana on se, että ainakin toinen omaohjaajista on samaa sukupuolta kuin nuori. Lisäksi omaohjaajat määräytyvät myös sen mukaan kenellä ohjaajista on sillä hetkellä vähemmän ohjattavia, kuin muilla. (Pörhö Jenni, henkilökohtainen tiedonanto 4.2.2017)

Omaohjaajuus on ohjattavansa yksilöllistä huomioimista ja tukemista, sekä ammatillista vastuuta nuoren kasvusta ja kehityksestä. Alussa omaohjaajan on tärkeä luoda luottamuksellinen suhde nuoreen ja määritellä tälle selkeästi omaohjaussuhteen tarkoitus, sillä osalle nuorista omaohjaajuus on täysin vieras käsite. (Oulun vastaanottokeskus 2012, 36.)

Monikulttuurisessa ohjauksessa, eli ohjaustilanteessa jossa ohjaaja ja ohjattava tulevat eri kulttuureista, puhuvat eri äidinkieltä tai edustavat erilaista etnistä ryhmää, on ohjaajan tärkeää ottaa kulttuurierot mahdollisimman hyvin huomioon ja erottaa näiden kulttuuristen tekijöiden merkitys ohjaus ja neuvonta tilanteissa. Ohjaajan on hyvä ymmärtää esimerkiksi ero yhteisöllisempien ja yksilökeskeisempien kulttuurien välillä. Yhteisöllisissä kulttuureissa omaa identiteettiä määritetään usein toisten yhteisön jäsenten kautta. Myös ongelmista puhutaan vain lähipiirin henkilöiden kanssa, kun taas länsimaissa yksilöt kääntyvät helpommin ammattiauttajien puoleen ja pitävät omaa identiteettiään enemmän erillisenä. Eroja ei pidä kuitenkaan liikaa korostaa. Kulttuuritaustasta riippumatta on tärkeintä, että ohjaaja kohtaa ohjattavansa kokonaisena ihmisenä. (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013, 33–37.)

Omaohjaajuus on ennen kaikkea läsnäoloa, tutustumista nuoreen, hänen mielihiteensä ja ajatuksensa kuulemista ja huomioimista. Omaohjaaja järjestää säännöllisiä tapaamisia ohjattavansa kanssa. Tapaamisten tarkoitus on käydä läpi nuoren kuulumisia, kasvuun, kehitykseen, oppimiseen ja itsenäistymiseen liittyviä asioita. Rohkaista ja kannustaa nuorta nostamalla esiin tämän vahvuuksia, mutta myös miettimällä yhdessä missä asioissa voisi olla vielä harjoittelamista. Rakentavan palautteen, niin positiivisen, kuin negatiivisen antaminen on omaohjaajan tärkeimpiä tehtäviä, sillä niistä nuori oppii. (Oulun vastaanottokeskus 2012, s.36.) On tärkeää, ettei ohjaaja missään vaiheessa luovuta tai anna periksi ohjattavansa kanssa, vaan pyrkii lisäämään nuoressa positiivista ajattelua ja energiaa. Aikuisen tehtävä on kieltää toivottomuus, olla sinnikäs ja toiveikas ja tukena, vaikka lapsi itse romahtaisi ja luopuisi toivosta. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2009, 146).

Omaohjaajan ei tarvitse olla aina samaa mieltä asioista ohjattavansa kanssa. Tärkeämpää nuorelle on vuorovaikutuksen luonne. Tunne ymmärretyksi tulemisesta ja hyväksymisestä. (Pehkonen 2006, 61). Keskusteluissa on tärkeää vahvistaa nuoren elämänhallinnan tunnetta ja kannustaa hyviin elämäntapoihin. Tällöin omaohjaaja tekee samalla esikotouttavaa työtä antamalla nuorelle valmiuksia itsenäiseen elämään. (Oulun vastaanottokeskuksen alaikäisyksiköiden psykososiaalisen tuen käsikirja, 2010–2012, 36.)

Joillekin turvapaikanhakija nuorista työntekijät heidän ympärillään voivat olla nuorten ainoita läheisiä suomalaisia aikuisia. Niinpä monelle yksintulleelle turvapaikanhakijanuorelle omaohjaaja on kuin vanhempi. Helander ja Mikkonen haastattelivat kirjassaan Ikävä äitiä eri ryhmäkotien turvapaikanhakija lapsia ja nuoria. Osa nuorista sanoi, että tärkeät ihmiset heille ovat ryhmäkodin työntekijät, sillä kodin ulkopuolella heillä ei ole kavereita. Nuoret saattavat odottaa tiettyjen työntekijöiden työvuoroja ja rytmittää tekemisiään niiden mukaan. Usein nuoret antoivat erityisesti kiitosta omaohjaajalleen, johon suhde on yleensä läheisempi kuin muihin ohjaajiin. Moni nuori oli kuitenkin sitä mieltä, että jokainen ohjaaja on heille yhtä tärkeä. Muutamit haastateltavat nuoret sanoivat, että ohjaajien kanssa voi jutella kaikista asioista ja puhuminen auttaa, kun taas toiset

juttelivat mieluummin sukulaistensa, kuin työntekijöiden kanssa. (Helander & Mikkonen 2002, 77–79.)

On tärkeää, että nuoret saavat työntekijöiltä käytännöllisen tuen lisäksi myös tunnepitoista tukea. Ohjaajat kertovat nuorille suomalaisen yhteiskunnan tavoista ja toiminnasta, keskustelevat ja tarvittaessa lohduttavat. Kun nuorella on ympärillään tarpeeksi ohjaajia ja tukea on todennäköistä, että nuori tulee hyvin toimeen ja uskaltaa puhua asioistaan ainakin yhden työntekijän kanssa. (Helander & Mikkonen 2002, 77–79.)

Jokaisella suomalaisella, mutta etenkin maahanmuuttajien ja pakolaisten kanssa työskentelevillä, kuten omaohjaajilla on oltava uskonnollista ja kulttuurista sensitiivisyyttä ja kompetenssia. Se tarkoittaa tietoa, taitoa ja herkkyyttä toimia moniuskonnollisessa ja – etnisessä ympäristössä eettisesti ja erilaisuutta kunnioittavasti. Kulttuurisensitiivisen toiminnan edellytys on omien asenteiden tunnistaminen ja kehittäminen (Gothoni & Siirto 2016, 239.)

3 KOTOOUTUMINEN JA ARKI

Suomeen on saapunut yksin, ilman vanhempia, kesäkuun 2016 loppuun mennessä 244 kansainvälistä suojelua hakevaa alaikäistä lasta. Vuoden 2015 heitä saapui 3024. Suurin osa heinäkuussa Suomeen saapuneista lapsista odottaa vielä yhä asiansa käsittelyä. Vuoden 2016 alusta kesäkuun loppuun turvapaikkapäätöksiä on tehty ilman huoltajaa saapuneille lapsille 445 kappaletta, joista myönteisiä on ollut 352. (Ritari & Piitulainen 2016, 6)

3.1 Kotoutuminen

Suomen laissa kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehittymistä. Käytännössä se on yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien tietojen ja taitojen antamista maahanmuuttajalle, samalla tukien hänen oman kielensä ja kulttuurinsa ylläpitämistä. Lain tarkoitus on maa-

hanmuuttajan kotoutumisen edistäminen ja tukeminen sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen. Lailla halutaan mahdollistaa maahanmuuttajalle aktiivinen toimiminen yhteiskunnassa ja lisätä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010.)

Uuteen maahan ja yhteiskuntaan sopeutuminen on aina suuri haaste. Voidaan puhua jopa kriisistä. Sopeutumisessa vaikuttaa moni asia, esimerkiksi millaiselta alueelta henkilö tulee, millaisesta perheestä, koulutettuna vai kouluttamattomana, traumojen kanssa vai ilman ja millainen pakomatka on ollut. (Laaksonen & Laitaneva, 2014.) Aini Pehkosen tutkimuksen mukaan kotoutumisessa keskeisiä asioita ovat maahanmuuton syy, asenteet, normatiiviset tekijät, työmarkkinoiden tilanne ja inhimillinen pääoma. (Pehkonen 2006, 76.) On havaittu että yksin maahan tulleilla nuorilla turvapaikanhakijoilla on kohonnut mielenterveys-sairauksien riski. Riskiä kasvattavat myös kulttuurierot ja erot maiden toimintatavoissa. (Hebebrand, Anagnostopoulos, Eliez, Linse, Pejovic-Milovancevic ja Klasen 2016, 3).

Usein turvapaikanhakijoilla ja pakolaisilla on toiveikkaita kuvitelmia maasta, johon he ovat paenneet. Todellisuus on kuitenkin yleensä toisenlainen kuin kuviteltiin. Asiantuntija Suvi Piironen ja kriisityöntekijä Arja Riipinen Suomen mielen-terveysseura SOS kriisikeskuksesta kuvailevat suurimmiksi ongelmiksi sopeutumisessa avuttomuuden, erilaisuuden ja yksinäisyyden tunteet, kulttuurien yhteentörmäykset ja mahdollisen rasmin kohtaamisen. Varsinkin yksin tulleilla yksinäisyyden tunnetta lisää se, että usein tullaan hyvin kollektiivisista kulttuureista ja kuvitellaan, että uudessa maassa syntyisi pian uusi sosiaalinen piiri. Totuus kuitenkin on, että kulttuurit eivät sekoitu helposti. Kielitaidon puute eristää hyvin paljon, ja siksi kotoutumisen vuoksi kielen oppiminen on ensiarvoisen tärkeää. (Laaksonen & Laitaneva, 2014.)

Riittävä tuki ja inhimillinen vastaanotto uudessa maassa luovat maahanmuuttajalle aktiivisen roolin oman elämänsä hallitsijana ja uudessa yhteiskunnassa. Ilman ohjausta ja tietoa voivat maahantulijan haasteet kasvaa liian isoiksi, ja elämänhallinnan ongelmat johtavat ajautumisen ja väärin valintojen kautta

huonoihin elinolosuhteisiin tai sosioekonomiseen syrjäytymiseen. (Alitolppa-Niitamo ym. 2005, 37–39.)

Keskeistä integraatiossa on aika, sillä integraatio on pitkä prosessi. Saapuesaan uuteen maahan henkilö tuo mukanaan koko elämänhistoriansa, kaiken oppimansa ja kokemansa. Yhtälailta vastaanottavalla maalla on oma historian- sa, politiikkansa ja käytäntönsä. Sekä uuden maan että lähtömaan tilanne vai- kuttaa integraatioon. Sopeutumisprosessissa erotetaan usein ainakin neljä vai- hetta, jotka ovat kuherruskuukausi, torjuntakausi, tasapainon haku ja lopulta useamman kulttuurin hallinta. Harvoin kuitenkin prosessi on näin suoraviivai- nen, ja voi olla, etteivät kaikki koskaan saavuta viimeistä, useamman kulttuurin hallintavaihetta. Pakolaisten kanssa työskennellessä on myös tavallista, että ongelmat ilmenevät vasta useiden vuosien jälkeen. (Sosiaali- ja terveysministe- riö 1994, 19–26.)

Viranomaiset huolehtivat kotoutumisen tukemisesta ja edistämisestä eri palve- luin, mutta maahanmuuttajalla on myös itsellään kotoutumisessa aktiivinen roo- li. Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen opettelussa maahanmuuttajan oma aktiivisuus, omatoimisuus ja sitoutuneisuus ovat merkittäviä tekijöitä. Vas- taanottavalla yhteiskunnalla on velvollisuus tarjota maahanmuuttajalle mahdolli- suudet kotoutumiseen ja osallistumiseen, samalla edellyttäen maahanmuuttajan aktiivisesti osallistuvan tilanteensa ja kotoutumisensa edesauttamiseen. Kotout- tamista voidaan auttaa eri palveluin ja toimenpitein, mutta kotoutuminen tapah- tuu aina vuorovaikutuksessa suomalaisen yhteiskunnan kanssa arkisten asioi- den äärellä, kuten koulussa ja harrastuksissa. (Työ- ja elinkeinoministeriö i.a.)

Monet turvapaikanhakijalapsen ja -nuoret ovat ylpeitä omasta uskonnostaan ja pitävät sitä hyvin merkittävänä asiana elämässään. Usein uskonnon arvot mää- rittävät, mikä on sopivaa ja oikeaa käytöstä. Moni nuori voi kokea, että ryhmä- tai perheryhmäkodissa oman uskonnon harjoittaminen on vaikeaa ja uskontoon liittyvien rituaalien noudattaminen on helpompaa samanuskoisten keskellä ko- timaassa (Helander & Mikkonen 2002, 70–71.) On tärkeää, että oman uskon- non harjoittamiseen rohkaistaan ja sitä tuetaan. Kun vastaanottava maa ja ihmi-

set näyttävät hyväksyvänsä nuoren uskonnon, he rohkaisevat nuorta olemaan oma itsensä ja edesauttavat näin kotoutumista.

Kun on kyseessä nuori turvapaikanhakija, osallisuuden merkitystä ja arjen taitojen opetteluun tärkeyttä ei voi liikaa korostaa kotoutumisen edellytyksenä. Laki kotoutumisen edistämisestä määrää, että alaikäisen kotouttamissuunnitelmaa laadittaessa on kuultava alaikäisen omat toivomukset ja mielipide. Näin nuori on alusta alkaen osallisena häneen liittyvään toimintaan, ja se taas kasvattaa hänen kokemustaan itsenäisestä toimijasta yhteiskunnassa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010.)

3.2 Vastaanottovaihe lasten ja nuorten silmin

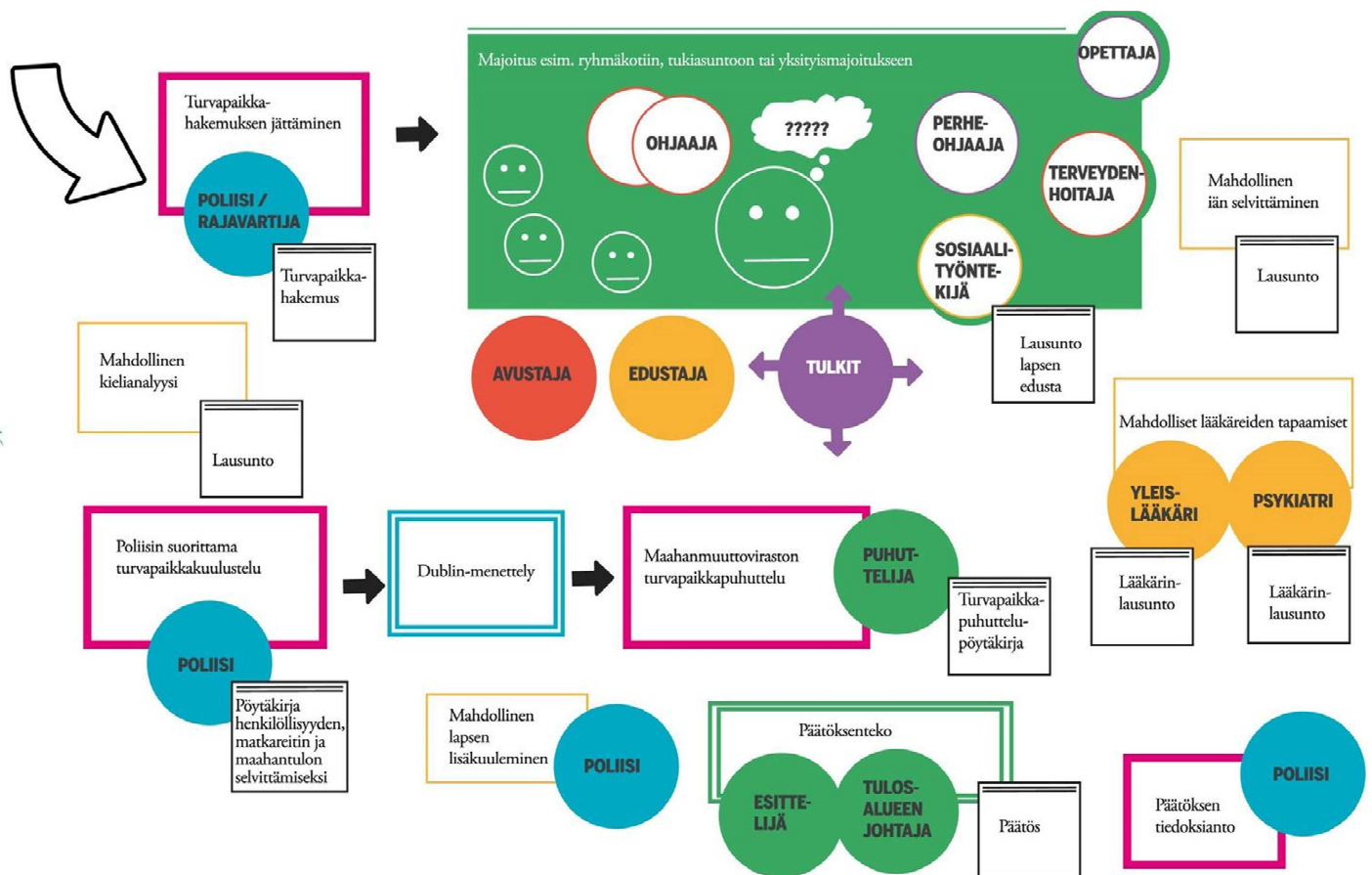
Vastaanottovaiheen toimintamallista, sen suunnittelusta ja valvonnasta vastaa Maahanmuuttovirasto. Vastaanottopalvelut järjestää se vastaanottokeskus, johon suojelua hakeva tai tilapäistä suojelua saava henkilö rekisteröidään. Vastaanottopalveluihin kuuluvat majoitus, vastaanotto- ja käyttöraha, sosiaali- ja terveydenhoitopalvelut, työ- ja opintotoiminta ja tulkki- ja käännöspalvelut. Ryhmäkodeissa ja tukiasuntoloissa voidaan järjestää täysi ylläpito. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 2011.)

Käytännössä vastaanottovaihe alkaa lapsen saapuessa maahan. Lapsi jättää turvapaikkahakemuksen ja hänet rekisteröidään. Seuraavaksi tapahtuu majoitus iästä riippuen ryhmäkotiin tai tukiasuntolaan. Tällöin lapsi saa edustajan ja vastaanottopalvelut, kuten opetusta, ollessaan oppivelvollisuusikäinen. Yli 16-vuotiaille pyritään järjestämään opetusta kansanopistoissa tms. Lapsilla on myös vastaanottovaiheessa oikeus tulkkauspalveluun ja oikeusapuun. Vastaanottovaihe kestää, kunnes lapsi saa joko myönteisen tai kielteisen turvapaikkapäätöksen. (Ritari & Piitulainen 2016, 14–16.)

Kun lapsilta ja nuorilta kysyttiin kokemuksia vastaanottovaiheesta, he kokivat tärkeiksi asioiksi heti maahan saapuessaan hyvin konkreettiset asiat, kuten

ruoan, vaatteet ja kengät ja paikan, jossa asua. Näiden lisäksi tärkeitä aineellisia asioita olivat muun muassa suihku ja hammasharja, raha, netti, puhelin ja bussikortti. Aineettomia tärkeitä asioita olivat rauhallinen ja turvallinen paikka, nukkuminen ja lepääminen, koulunkäynti ja opiskelu, suomen kielen oppiminen ja harrastaminen, sosiaaliset suhteet sekä apu, tuki ja terapia. Tärkeiksi henkilöiksi vastaanottovaiheessa lapset ja nuoret mainitsivat ohjaajat, tulkin, kaverit ja ystävät, lääkärin, sosiaalityöntekijän, psykologin ja omankielisen henkilön. (Ritari & Piitulainen 2016, 14–16.)

KUVIO 1. Yksintulleen turvapaikanhakijan turvapaikkaprosessin kulku (Alanko & Mustonen 2011, 16.)

3.3 Toimivan arjen merkitys

Ympäröivän yhteiskunnan muuttuessa muuttuu myös ihmisen arki, mutta arjessa on myös asioita, jotka eivät muutu. Jokainen päivä on esimerkiksi asuttava, syötävä, peseydyttävä ja nukuttava. Arkeen kuuluvat lisäksi toiset ihmiset, vuorovaikutus toisten kanssa, mielekäs tekeminen, itsensä tärkeäksi tunteminen, tunne siitä, että kuuluu johonkin, ja tunne siitä, että voi vaikuttaa omaan elämäänsä. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka ja Saarnio 2009, 65.)

Nuoret maahanmuuttajat ovat alttiita mielenterveysongelmille, mutta korkeampaan riskiryhmään kuulumisesta huolimatta maahanmuuttajalapsesta voi kehittyä taitava ja osaava nuori, jolla on valoisa tulevaisuus. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 70.) Tärkeässä roolissa yksikössä asuvan nuoren arjessa on psykososiaalinen tukityö. Se on rajoja ja rakkautta, aktiivista läsnäoloa ja yhdessä tekemistä. Se voi olla nuoren auttamista arjen askareissa, kuuntelemista ja tukemista ikävän, turhautumisen ja pahanolon lievittämiseksi. (Oulun vastaanottokeskus 2012, 37.)

Kun lapsen perusturvallisuus on järkkynyt, olipa taustalla sitten yksi tapahtuma tai pitkäkestoinen monen trauman sarja, tärkeää on turvallisuuden tunteen vahvistaminen. Käytännössä se on turvallisten ihmisten läsnäolon lisäämistä, ympäristön pysyvyyden ylläpitämistä ja tapahtumien ennakoitavuutta. Keinoja näiden saavuttamiseksi ovat muuttojen, muutoksien ja yllätysten välttäminen ja arkisen perusrhythmin pilkuntarkka noudattaminen. (Cacciatore ym. 2009, 221.)

Päivärytmin säännöllisyys antaa rakenteen nuoren ajankäytölle. Kun tietyt päivittäiset asiat, kuten ruoka-ajat, koulunkäynti, harrastukset ja nukkumaan meneminen ovat aina omilla paikoillaan arjessa, se luo turvallisuudentunnetta ja tuo raamit vuorokauteen. (Oulun vastaanottokeskus 2012, 37.) Kun puhutaan turvapaikanhakijan arjesta, siinä uskonnolla on usein merkittävämpi rooli kuin länsimaisten ihmisten arjessa. Pääsääntöisesti Suomeen saapuvat maahanmuuttajat tulevat kulttuureista, joissa uskonnolla ja sen edustamalla pyhällä on keskeinen asema maailmantulkinnan ja elämänarvojen perustana. (Korhonen & Puukari 2013, 112.)

Arjenhallinta voidaan määritellä luottamukseksi elämään, jolloin elämä on mielekästä. Rutiinit ja luottamus siihen, että arki pyörii, myös vaikeuksien sattuessa, ovat osa arjenhallintaa. Arjenhallinta vaatii arjen taitojen osaamista. Nämä taidot pitävät sisällään ainakin itsestä, terveydestä, hygieniasta, unesta ja syömisestään huolehtimisen, kaupassa käynnin, ruoan valmistuksen, raha-asioiden hoidon, siivouksen ja viranomaisten kanssa asioinnin. Usein kantasuomalaiseläkin nuorella on opettelemista arjen taidoissa. Sen vuoksi turvapaikanhakija nuori tarvitsee erityisen paljon tukea, opastusta ja opettelua saavuttaakseen arjenhallinnan ja sitä kautta luottamuksen arjen sujuvuuteen. (Myllyniemi 2015, 194.)

Useiden tutkimusten mukaan elämänsä kokeminen merkitykselliseksi on merkittävimpiä nuoren elämänlaatua parantavia tekijöitä. (Myllyniemi 2015, 27.) Näin ollen on ensiarvoisen tärkeää, että yksikössä asuvalla turvapaikanhakija nuorella on päivittäin omat tehtävänsä ja velvollisuutensa esimerkiksi siivoukseen ja kouluun liittyen.

Arjen askareet osio kyselylomakkeessamme kattaa arviointiasteikon muun muassa siivoukseen, rahankäyttöön, viranomaisten kanssa asiointiin ja vuorokausirytmiiin liittyen. Nämä ovat tärkeitä jokapäiväisiä arjen taitoja, jotka nuoren tulee hallita pystyäkseen toimimaan Suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämän vuoksi ne ovat mielestämme hyvä kartoittaa heti lomakkeen alkuun. Vuoden 2015 nuorisobarometrissä, jonka aiheena on arjenhallinta, todetaan, että vuorokaudenrytmin säilyttämisellä on yhteys rakastavaan ja kannustavaan ilmapiiriin. Vuorokausirytmiiin säilyttämisellä taas on yhteyttä esimerkiksi siivouksen sujumiseen. Arjen hallinnan taidot ovat siis usein yhteydessä toisiinsa. Jos nuorella ei siivoisuus suju, on ongelma monesti jossain muussa kuin siinä, ettei nuori osaisi käyttää imuria. (Myllyniemi 2015, 31).

3.4 Sosiaaliset suhteet ja hyvinvointi tärkeä osa kotoutumista

Sosiaalisella pääomalla on huomattava merkitys kotoutumisprosessissa. Nuoret tarvitsevat muiden tukea ja on tärkeää, että nuori tietää keiden puoleen voi tar-

vittaessa kääntyä. Sosiaalinen integraatio, osallisuus sekä tuki parantavat nuoren hyvinvointia niin lyhyellä kuin pitkälläkin tähtäimellä. (Pillemer, Moen, Wittington ja Glasgow 2000, 48). Turvapaikanhakija-nuorten sosiaaliset suhteet voidaan jakaa kolmeen ryhmään, jotka ovat viralliset tahot, muut aikuiset ja vertaisryhmät. Jakoa voi jatkaa alakategorioihin. Esimerkiksi virallinen taho jakautuu vielä ryhmä- ja perheryhmäkotien työntekijöihin sekä edustajiin. Usein ryhmä- ja perheryhmäkodissa asuvien nuorten parhaat kaverit ovat muut talon asukkaat. Työntekijöiden tuella nuorten onkin tarkoitus muodostaa ryhmä- tai perheryhmäkodissa sosiaalinen verkosto, joka auttaa selviytymään nuoren muuttaessa omaan asuntoon. (Helander & Mikkonen 2002, 76–98.)

Monet nuoret ovat joutuneet ottamaan jo nuorena paljon vastuuta ja huolehtimaan itsenäisesti esimerkiksi pakomatkasta, nuoremmista sisaruksista ja turvapaikkaprosessista. Monenlaista tukea on oltava tarjolla, sillä riippuu paljon tilanteesta ja ongelmasta, millainen apu nuorta milloinkin auttaa. Koti-ikävään ja huoliin voi auttaa parhaiten sisarusten ja hyvien kavereiden tuki, kun taas stressitilanteissa ja päätöksenteossa ohjaajat voivat olla paras apu. Välillä nuori tarvitsee materiaalista apua ja osa nuorista voi kokea, ettei perheestä erossa olemiseen tai pitkään turvapaikkapäätöksen odottamiseen ole olemassa mitään apua. Vaikea tilanne on niillä nuorilla, joilla ei ole Suomessa sisaruksia, sukulaisia eikä hyviä ystäviä. (Helander & Mikkonen 2002, 76–98.)

ODL Hoivapalvelut on mahdollistanut nuorille vapaaehtoisten avulla kummiperhetoimintaa. Kummiperhe on onnistuessaan tärkeä voimavara nuorelle ja edesauttaa kotoutumista. Käytännössä kummiperhe on yhteydessä ohjaajiin tai suoraan nuoreen, ja yhdessä sovitaan vierailut joko yksikössä tai kummiperheen kotona. Suomalaiseen kotiin ja perheeseen tutustuminen on tärkeä asia integroitumisen kannalta ja se myös ehkäisee nuoren laitostumista turvapaikkaprosessin aikana. (Pörhö Jenni, henkilökohtainen tiedonanto 13.12.2016.)

Koulu on parhaimpia tahoja antamaan ilman huoltajaa tulleille lapsille ja nuorille heidän tarvitsemaansa tukea ja pysyvyyttä. Koulun sujumisella on paljon positiivisia seurauksia. Niitä voivat olla itsetunnon ja sopeutumisen vahvistaminen ja toisaalta eristäytymisen ja turhautumisen välttäminen (Helander & Mikkonen

2002, 132). Turvapaikanhakijan vaativalla elämäntilanteella on usein vaikutusta koulunkäyntiin. Opiskeluun tarvittavat voimavarat voivat olla vähäisiä, jos taustalla on vaikeita asioita. Huoli läheisistä sekä omasta tilanteesta ja mahdolliset terveysongelmat vievät nuorelta motivaatiota, jaksamista ja keskittymiskykyä (Gothoni & Siirto 2016, 198.)

Siihen, miten nuori kokee koulunkäynnin, vaikuttaa paljon myös aiemmat koulu-kokemukset kotimaastaan. Koulutaustat vaihtelevat alaikäisillä turvapaikanhaki-joilla paljon. Osalla nuorista on useita vuosia koulua takanaan, kun taas toiset eivät osaa välttämättä lukea tai kirjoittaa. ODL Hoivapalvelut on ollut mukana järjestämässä koulupaikkaa Diakoniaopiston tiloihin. Koulu aloitti toimintansa alkuvuodesta 2016 ja sieltä koulupaikan saivat oppivelvollisuusiän ylittäneet sekä luku- ja kirjoitustaidottomat alaikäiset turvapaikanhakijat. Nuoremmille lapsille vaihtoehtona oli esimerkiksi valmistava opetus peruskoulussa (Lähteenmäki 2013, 79.)

Turvapaikanhakijanuorelle harrastus on yksi tärkeä osa matkalla onnistuneeseen kotoutumiseen uudessa maassa. Se antaa nuorelle oppimisen ja onnistumisen kokemuksia sekä rytmittää arkea, sillä aika vastaanottokeskuksessa on paljon odottamista. Parhaimmassa tapauksessa nuori pääsee kantasuomalais-ten kanssa samaan seuraan, joukkueeseen tai kerhoon. ODL Hoivapalvelut pyrkii tarjoamaan yksiköstä riippumatta nuorelle yhden harrastusmahdollisuuden. Suosittuja harrastusmuotoja on uinti, kuntosali, jalkapallo sekä erilaiset kamppailu- ja taistelulajit. (Oulun vastaanottokeskus 2012, 41.)

Maahanmuuttajan tullessa uuteen ympäristöön erinäköisenä ja avuttomana sopeutumisprosessi voi tuntua välillä hyvin raskaalta. Omasta maastaan muuttanut suree useita menetyksiä. Muuton myötä on jäänyt oma maa, yhteisö, mahdollisesti myös työ tai opiskelupaikka, sosiaalinen asema ja omaisuus. Yksinäisyys ja sosiaalinen eristäytyneisyys ovat yleisiä kokemuksia maahanmuuttajan tullessa uuteen maahan. Suurimmassa riskissä ovat ne maahanmuuttajat, joille ei ole muodostunut selkeää identiteettiä ja kuuluvuuden tunnetta uudessa maassa ja yhteisössä.

Maahanmuuttajanuoria on tärkeä kannustaa ylläpitämään heille tärkeitä asioita, joita voivat olla esimerkiksi erilaiset taidot, harrastukset, uskonto, ystävyysuhteet, oman kulttuurin arvot tai perinteet. Tärkeiden ja merkityksellisten asioiden pitäminen lähellä vähentää stressitekijöitä tuomalla jaksamista ja iloa erilaisten elämänvaiheiden ja sopeutumisen keskelle. Kontaktit omiin maamiehiin voivat myös olla maahanmuuttajille hyvin merkityksellisiä psyykkisen hyvinvoinnin kannalta, sillä niiden avulla säilyy yhteys tuttuun menneisyyteen. Ainoastaan omien maamiehien muodostamaan sosiaaliseen verkostoon jättäytyminen taas aiheuttaa helposti ongelmia viivyttämällä sopeutumista uuteen ympäristöön. (Alitolppa-Niitamo 1993, 53–57.)

3.5 Uskonnon merkitys maahanmuuttajanuorille

Suomen perustuslaki turvaa jokaiselle uskonnonvapauden ja tasa-arvoisen aseman riippumatta sukupuolesta, iästä, alkuperästä, kielestä, uskonnosta tai vakauksesta. Uskonto ja siihen liittyvä pyhä ovat monille maahanmuuttajille merkityksellisin asia elämässä, minkä vuoksi aihealuetta ei mielestämme voi ohittaa laatimassamme kyselylomakkeessakaan. Maahanmuuttajan elämäntilanteen hahmottaminen kokonaisuudessaan edellyttää ohjaajalta uskonnon merkityksen ja kysymysten esille ottamista sekä asian rohkeaa tarkastelua. Ohjattavan kanssa olisi hyvä keskustella pyhään liittyvistä käsityksistä ja uskomuksista, sekä niiden vaikutuksesta elämän ihanteisiin ja valintoihin. Nykyaikana, maallistuneessa yhteiskunnassamme uskonasioista avoimesti ja rohkeasti puhuminen on ohjaajalle usein haaste. Ohjauksen etiikassa on kuitenkin olennaista paneutua ohjattavalle tärkeisiin ja merkityksellisiin asioihin. (Korhonen & Puukari 2013,117.)

Suurin osa syksyllä 2015 ODL Hoivapalvelut Oy:lle tulleista turvapaikanhakijoista kuuluu islamin uskontoon. Useimpien islaminuskoisten elämään kuuluu isona osana uskonto, mikä on herättänyt myös yhteiskunnallista keskustelua. Monella tämä näkyy esimerkiksi rukoiluna, moskeijassa käynnillä tai Ramadania viettämällä. Nämä ovat Islamin peruspilareita. Monesti myös vieraaseen ympäristöön, tässä tapauksessa Suomeen tulo syventää uskonnollista toimintaa. Uskonnon-

harjoittaminen vieraassa ja ehkä pelottavassakin maassa tuo tukea ja turvaa. (Räty 2002, 70–72.)

Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden uskonto herättää yhteiskunnassa kiivasta keskustelua. Maahanmuuttajanuorten syrjäytymisen ja sen heijastumisen ääriilikkeisiin, kuten fundamentalistisiin muslimiryhmiin herättää pelkoa. On olemassa riski, että epäonnistuneen kotoutumisen myötä syrjäytyneet maahanmuuttajanuoret alkavat ilmaista oman tilanteensa toivottomuutta väkivallan myötä. Arkisempia uskonnon aiheuttamia riitatilanteita voivat aiheuttaa esimerkiksi islamin uskoisten toimintatavoista ramadanin vietto, muslimien suhtautuminen koiriin ja sukupuoliroolien erilaisuus tai vastakkaisuus kantasuomalaisiin sukupuolirooleihin nähden. Uskontoa käytetään usein riitatilanteissa muun muassa oman käyttäytymisen oikeuttamiseen. Tällöin ohjaaja tai muu sovittelija joutuu hankalan tilanteen eteen ja selventämään maahanmuuttajalle uskonnon ja lain suhdetta suomalaisessa yhteiskunnassa (Kyllönen 2012, 79–169.)

Muslimimaissa on tavallista mennä imaamin luokse, jos perheen ja suvun kesken ei johonkin konfliktitilanteeseen löydetä ratkaisua. Imaamin auktoriteettia kunnioitetaan ja hänen ratkaisuvaihtoehtoilleen annetaan painoarvoa. Pääsääntöisesti tilanteet koetetaan kuitenkin saada ratkaistuksi ilman imaamia. (Kyllönen 2012, 97–98.) Myös turvapaikanhakijoiden ryhmäkodissa tai tukiasun-
tolassa voitaisiin mahdollisesti hyödyntää imaamia tilanteissa, joissa ohjaajilla tulee auktoriteettiongelmia tai konfliktitilanteita lasten tai nuorten kanssa.

4 HAASTATTELUTILANNE

4.1 Strukturoimaton haastattelu

Strukturoimattomassa haastattelussa on usein erilaisia haastattelun muotoja. Keskustelun kulku strukturoimattomassa haastattelussa on vapaata, mutta aihekokonaisuudet, joista keskustellaan, on lomakkeessamme valittu valmiiksi, kuten teemahaastattelussa. Kanasen mukaan strukturoitu haastattelu etenee kysymysten järjestystä orjallisesti noudattaen (Kananen 2015, 144–145). Mie-

lestämme omaohjaajakeskusteluissa lomakkeen kysymysten järjestystä tulee tarvittaessa pystyä muuttamaan tilanteen ja haastateltavan mukaan. Tästä syystä valitsimme omaohjaajakeskustelun haastattelumalliksi strukturoimattoman haastattelun.

Maahanmuuttajien onnistuminen kohtaaminen on sosiaali- ja terveysalalla valtava haaste. Andre Souranderin johtama tutkimusryhmä selvitti, että maahanmuuttajaperheiden lapset saavat jopa viisi kertaa kantasuomalaisia lapsia enemmän ADHD-diagnooseja. Tutkimustulos herättää Souranderin miettimään, psykiatrisoidaanko suomalaisessa terveydenhuollossa maahanmuuttajuuteen liittyviä ongelmia ja hoidetaanko sosiaalisia ongelmia liian usein lääketieteellisinä ongelmina. Kyselylomakkeiden käyttö voi olla haastavaa kieli- ja kulttuurierojen vuoksi. Tutkimustulos kertoo, että ammattilaiset tarvitsevat enemmän koulutusta ja osaamista maahanmuuttajien kohtaamiseen liittyen. Souranderin mukaan olennaista ei ole opetella lukuisten kulttuurien erityispiirteitä, vaan kohdata oman kulttuurin rajallisuus ja ymmärtää millainen on suomalaisen kulttuurin muovaama kuva ihmisestä. Ihmiset ovat herkästi oman kulttuurisen näkökulmansa vankeja. (Oksanen 2017, 49.)

Hyvä ohjaussuhde on tärkeää myös onnistuneelle omaohjaajakeskustelulle. Tämä kysyy omaohjaajalta ammattimaisuutta, mutta ilman aitoutta voi olla vaikea saada nuori kertomaan luottamuksellisia asioita. Aitous merkitsee omaohjaajakeskustelussa sitä, että ohjaaja ei piiloudu ammatillisen roolinsa taakse, vaan on läsnä inhimillisesti ja rehellisesti niin hyvässä kuin pahassa. Omaohjaajakeskustelun onnistumiseen vaikuttavat monet asiat, kuten esimerkiksi kuinka nuori on käyttäytynyt viime päivinä. Jos nuori on valmiiksi omaohjaajakeskusteluun tullessaan allapäin, vihainen tai tuntee, että häntä on väärinkohdeltu, on keskustelutilanne todennäköisesti haastava. Myös tulkin ammattitaidon puute on aina yksi mahdollinen tekijä, joka saattaa vesittää omaohjaajakeskustelun lähes täysin. Ohjaajan on hyvä tiedostaa, että nuori saattaa pitää häntä tärkeimpänä henkilönä uudessa kulttuurissa ja maassa, jonka kanssa on syntynyt luottamuksellinen suhde. Tällöin ohjaajan on kuitenkin erityisen tärkeää muistaa ammattimaisuus, vaikka nuori kertoisi vaikeita asioita elämästään. (Korhonen & Puukari 2013, 98–101.)

4.2 Kulttuurien väliset erot haastattelutilanteissa

Kulttuurien välillä on vaihtelua arkisissa vuorovaikutustilanteissa. On asioita, joista toisessa kulttuurissa voi olla sopivaa, mutta toisessa kulttuurissa epäsopivaa keskustella. Tietystä asiasta keskusteleminen voi olla sopivaa vain tiettyjen henkilöiden välillä ja myös sanattomassa viestinnässä on kulttuurien välillä vaihtelua. Hiljaisuuden merkitys eri kulttuureissa on erilainen. Normit liittyen siihen, mikä on sopiva suhde puhetta ja hiljaisuutta vaihtelevat kulttuureittain ja aiheuttavat helposti väärintulkintoja. Uskomalla, että kaikki ihmiset ovat pohjimmiltaan samanlaisia, voidaan hälventää erilaisuuden kohtaamisessa aina läsnä olevaa epävarmuutta, mutta samalla saatetaan sulkea silmät olennaisilta eroilta oman itsen ja vastapuolen välillä, minkä vuoksi yhteisymmärrys jää helposti saavuttamatta. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 88–102; Alitolppa-Niitamo 1993, 151–156.)

Tietyt asiat voivat edesauttaa eri kulttuurien välisen haastattelutilanteen sujuvuutta. Haastattelijan on mahdotonta ennalta varautua siihen miten kulttuuriset erot vaikuttavat haastattelutilanteeseen, mutta tietämys eri kulttuureista voi olla haastattelijalle hyödyksi tilanteissa. On asioita, joista naisten tai vastaavasti miesten on helpompi puhua keskenään. Haastattelun kululle on paljon merkitystä sillä, kuinka paljon ja millaista mielenkiintoa haastattelija osoittaa haastateltavaa ja tälle merkityksellisiä asioita kohtaan. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 88–102.)

Sellaista haastattelutilannetta tuskin on, jossa ei olisi läsnä minkäänlaisia eroja haastattelijan ja haastateltavan välillä. Olipa sitten kyseessä kulttuurierot tai vain erot. Se, että onko väliä vaikka haastattelija ja haastateltava tunnustavat eri uskontoja, pitävät eri asioita sopimattomina, nauravat erilaisille vitseille tai laulavat eri kansallislauluja, riippuu paljon siitä mitä haastattelulla halutaan selvittää ja saavuttaa. Kulttuurieroja ei tule liikaa korostaa haastattelutilanteessa, mutta niiden olemassa olo tulee kuitenkin ymmärtää ja huomioida esimerkiksi tulkitessaan haastateltavan vastauksia. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 88–102.)

Kulttuurien välistä kommunikaatiota voi auttaa herkällä, avoimella ja vilpittömällä yrittämisellä ja opettelulla. (Alitolppa-Niitamo 1993,155).

5 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Aineiston keruumenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin kirjallisia ja elektronisia lähteitä, ajankohtaisia radio- ja televisiolähetystyksiä sekä työntekijöiden haastatteluita. Prosessin alussa tutustuimme kyselylomakkeen valmistamisen teoriaan sekä teorian tietoon liittyen muun muassa arkeen, kotoutumiseen ja maahanmuuttotilanteeseen Euroopassa ja Suomessa. Tämän teorian pohjalta aloitettiin varsinaisen lomakkeen suunnittelu, valmistus ja kehittäminen. Työn lopuksi arvioitiin tavoitteiden toteutumista sekä omaa toimintaa.

Opinnäytetyötä suunnitellessa kartoitimme alkuun kyselylomakkeen vaatimuksia yhteistyökumppanilta ja tutkimme aiempia käytössä olleita toimimattomia lomakkeita. Etsimme myös omaohjaajakeskustelulomakemalleja lastensuojelun puolelta ja otimme sieltä mielestämme sopivia aiheita mukaan lomakkeeseen. Päätimme hankkia ensiksi teoriaa arjen sujuvuuden tärkeistä tekijöistä, joiden pohjalta laadimme kysymyksiä. Kysymyksiä tuli paljon, mutta koska lomakkeen toivottiin olevan nimenomaan yksinkertainen eikä kovin pitkä, valikoimme mielestämme kysymyksistä vain olennaisimmat. Näiden pohjalta valmistimme raa-kaversion lomakkeesta, jonka toimitimme ODL-hoivapalveluiden ohjaajille eri alaikäisyksiköihin saatekirjeen kera (liite2) syyskuussa 2016.

Ensimmäisen version lomakkeesta toimitimme kolmellekymmenelleviidelle ohjaajalle, joiden toivoimme käyttävän lomaketta seuraavassa omaohjaajakeskustelussa ja antavan palautetta sen perusteella. Annoimme ohjaajille aikaa 4.11.2016 asti antaa palautetta lomakkeesta. Saimme palautetta kahdeksalta ohjaajalta, minkä jälkeen aloimme käydä palautteita läpi ja aloimme kehittää niiden pohjalta kyselylomaketta. Seuraavaksi otimme erikseen yhteyttä maahanmuuttajataustaisiin ohjaajiin, jotka toimivat usein tulkkina omaohjaajakeskusteluissa. Keskusteluissa selvitimme, tarkoittavatko kysymykset ja yksittäiset sanat samaa asiaa asiakkaan kielellä, kuin mitä se tarkoittaa suomeksi. Näitä

kieliä ovat arabia, dari ja somali. Valitettavasti tavoitimme vain darin kielen tulkin, joka antoi palautetta lomakkeesta. Valmiin lomakkeen toimitimme ohjaajille helmikuussa 2017.

TAULUKKO1. Lomakkeen tuotteistamisprosessin eteneminen.

Huhtikuu 2016	Huhtikuu- Syyskuu 2016	Syyskuu- Lokakuu 2016	Lokakuu- Joulukuu 2016	Joulukuu- Helmikuu 2017
Kyselylomakkeen sisällön alkukartoitus yhdessä työntekijöiden kanssa	Teorian kerääminen ja lomakkeen raakaversioiden suunnittelu	Raakaversio ohjaajien käytössä ja kommentoitavana sekä teorian kirjoittamista	Lomakkeen muokkaaminen palautteen perusteella	Raportin kirjoittaminen ja valmiin kyselylomakkeen julkaiseminen

5.1 Hyvän kyselylomakkeen ominaisuudet

Huolellinen etukäteistyö on kyselyn valmistamisen edellytys. Aiheeseen tutustuminen, kysymysten eri versioiden kokeileminen, muovaaminen ja testaaminen ovat olennainen osa kyselyn valmistamista. Kyselylomakkeen muotoilu, mikä koostuu sekä kyselyn sisällöstä, että visuaalisesta ilmeestä, ohjaa vastaajan aiheeseen ja rajaa sekä mahdollistaa vastaamisen. Kyselyä arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota kokonaisuuteen, kysymysten kattavuuteen suhteessa tiedon tarpeeseen, kysymysten ilmaisuun, sanavalintoihin ja vastaajalle tarkoitettuihin ohjeisiin. Kysymyksiä valittaessa on suositeltavaa kiinnittää huomiota lisäksi kysymysten tarpeellisuuteen ja hyödyllisyyteen, samaa aihetta mittaavien kysymysten määrään, vastaajan tiedollisiin ja vastaajan kokemuksellisiin vastaamisedellytyksiin. (Ronkainen & Karjalainen 2008, 31–37; Jyrinki Erkki 1977, 41–47.)

Päätimme pitää lomakkeen visuaalisen ilmeen yksinkertaisena, jotta se olisi mahdollisimman helppo täyttää. Kysymysten tarpeellisuutta ja hyödyllisyyttä mietimme myös usein, sillä yhteistyökumppanin toive oli, ettei lomake sisällä turhia kysymyksiä vaan pelkästään olennaisimmat asiat. Kysymysten ilmaisuun ja sanavalintoihin kiinnitimme myös huomiota ja koetimme pitää kysymykset lyhyinä ja olla käyttämättä vaikeita sanoja, jotta kysymykset olisivat helposti ymmärrettäviä ja kääntyisivät myös muille kielille.

Yleisesti kyselylomakkeessa on kolme kysymystyyppiä, jotka ovat avoimet kysymykset, valmiisiin vaihtoehtoihin perustuvat monivalintakysymykset ja poisulkevat vain yhden vaihtoehdon sallivat kysymykset. Myös sekoitus kysymykset ovat mahdollisia, jolloin vastaaja voi täsmentää vastaustaan tai antaa valmiiden vaihtoehtojen rinnalle oman vaihtoehdonsa. Kysymysten tulee edetä lomakkeessa loogisesti ja asiakokonaisuudet omina teemoinaan. Myös vastausohjeiden tulee olla selkeät ja yksiselitteiset. Helpot kysymykset on järkevää sijoittaa kyselyn alkuun ja vaikeammat sen loppupuolelle. Haastaviksi kysymyksiksi koetaan usein avoimet kysymykset ja vapaa palaute kysymykset. (Ronkainen & Karjalainen 2008, 31–37).

Lyhyet kysymykset ovat yleensä pitkiä parempia, sillä ne ovat helpompi ymmärtää. Myös rajatut kysymykset ovat yleisiä parempia, sillä yleisissä kysymyksissä on enemmän tulkinnanvaraa. Yksittäisten sanojen vaikutus voi olla yllättävän suuri, siksi tulee kiinnittää huomiota siihen, että kaikki vastaajat ymmärtävät kysymyksen samalla tavalla. Epämääräisyyttä ja monimerkityksisiä sanoja on vältettävä. Tällaisia ovat ainakin ”usein”, ”tavallisesti” ja ”yleensä”. (Manninen 2010, 57.)

Sijoitimme helpot monivalintakysymykset lomakkeen alkuun. Tämän jälkeen lomakkeemme kysymykset ovat avoimia kysymyksiä. Päädyimme tähän, sillä avoimiin kysymyksiin vastatessaan nuori joutuu miettimään asiaa ja vastaus on mahdollisesti monipuolisempi kuin monivalintakysymyksissä. Kysymykset ryhmittelimme niin että samaan kategoriaan kuuluvat kysymykset ovat saman otsikon alla.

5.2 Maahanmuuttajanuoren kotoutumisen osatekijät lomakkeen perustana

Laatimamme lomakkeen kysymykset voi karkeasti jakaa aihealueisiin: arjen askareet, sosiaaliset suhteet, kummitoiminta, koulunkäynti, harrastukset ja vapaa-aika, terveys ja jaksaminen, uskonto ja seuraavan kuukauden tavoitteet. Nämä tekijät ovat kotoutumisen kannalta olennaisia, kuten aiemmin raportissamme olemme käsitelleet. Ne kattavat nuoren psykofyysissosiaalisen hyvinvoinnin alueet. Psykkistä jaksamista kyselylomakkeessa tarkastellaan muun muassa Terveys ja Jaksaminen osiossa, missä kysytään esimerkiksi ”Tuntuuko voimavarasi riittävältä?” ja ”Tuntuuko arkielämä mielekkäältä?” Sosiaalista hyvinvointia kyselylomakkeessa mitataan kokonaisuudessaan Sosiaaliset suhteet osiossa. Fyysistä hyvinvointia tarkastellaan Harrastukset ja vapaa-aika ja Arjen askareet osioissa.

Yhteenveto osiolla lomakkeessa on tarkoitus käydä läpi kokonaisuutta, miten nuoren arki on sujunut menneen kuukauden ja mitä kehitettävää nuorella voisi olla seuraavalle kuukaudelle. Parhaimmillaan nuori oppii saamastaan palautteesta. Yhteenvedon kautta nuori pääsee arvioimaan miten hän on toiminut, jatkaako hän entiseen malliin vai pitääkö jotain toimintatapoja muuttaa. (Oulun vastaanottokeskus 2012, 36).

5.3 Lomakkeen testaus ja työntekijöiden kommentit

Lomake tulee aina koe haastatella tai antaa kohdejoukon edustajalle testattavaksi. Testaamiseen riittää viidestä kymmeneen henkilöä, jos he vastaavat ja selvittävät aktiivisesti kysymysten ja ohjeiden selkeyden, yksiselitteisyyden, vastausvaihtoehtojen toimivuuden, vastaamisen työläyden ja lomakkeen täyttämiseen kuluvan ajan. Kyselyä tulee arvioida erityisesti vastaajanäkökulmasta vastattavuuden, etenevyyden ja kattavuuden perusteella. (Heikkilä 2008, 61; Ronkainen & Karjalainen 2008, 39–40.) Saimme palautetta kahdeksalta ohjaajalta, jotka koekäyttivät lomaketta. Koemme että kahdeksan ohjaajan kommentit riittivät hyvin kehittämään lomaketta, sillä niistä kävi ilmi kaikki olennainen.

Kyselyn ensimmäisen version testaajat arvioivat yleensä siis ovatko kysymykset ymmärrettäviä? Ovatko sanavalinnat yksiselitteisiä? Onko kysymyksissä väärintulkinnan mahdollisuuksia? Onko kysymysten järjestys järkevä ja tarvitaanko vastaamista helpottavia ohjaavia tekstejä? Hyvin tavallista on, että ensimmäinen kyselylomakkeen versio on liian pitkä. Kyselyn lyhentämisessä tulee miettiä mitkä ovat pakollisia kysymyksiä ja onko jokin kysymys sellainen, ettei sen vastauksella ole todellisuudessa kauaskantoisempaa merkitystä, minkä vuoksi se on samantekevää karsia. Palautteessa olisi hyvä olla mietittynä myös onko jotain olennaista jäänyt kysymättä. Lomakkeen testauksen jälkeen tehdään vaa-dittavat muutokset rakenteen, kysymysten järjestyksen, muotoilun ja vastausvaihtoehtojen osalta. Sen jälkeen on hyvä jälleen luetuttaa korjattu lomake toisella henkilöllä. Lopullinen kysely edeltää aina usean version, joiden toimivuus ja ymmärrettävyys on kokeiltu ja kommentoitu. Lisäksi ennen lopullisen kyselyn julkistamista olisi hyvä, että sitä olisi testattu käytännössä sen tulevalle kohde-ryhmällä. (Heikkilä 2008, 61; Ronkainen & Karjalainen 2008, 39–40.)

Saamamme ohjaajien palautteet olivat lyhyitä, pieniä mutta hyödyllisiä korjauksia lomakkeeseen. Eräs ohjaajista toivoi ruoan laitton ja kaupassa käynnin olevan kaksi erillistä arvioitavaa kenttää, kun ne ensimmäisessä versiossa olivat yhdistettyinä. Viranomaisten kanssa asiointiin pyydettiin myös sulkuihin selvennyksiä, keiden kanssa asioinnista oli kyse. Niinpä lisäsimme sulkeisiin Kelan, Poliisin ja Maahanmuuttoviraston. Eräs ohjaaja pyysi, että jos nuori sanoo haluavansa kummin, häneltä kysyttäisiin myös perustelut siihen, miksi hän kokee tarvitsevansa kummin. Tämän palautteen huomioimme lisäämällä kysymyksen ”Koetko tarvitsevasi kummin?” perään kysymyksen ”Miksi?”. Ohjaajien toiveita kuunnellen yhdistimme joitakin kysymyksiä ja esimerkiksi kysymyksen ”Millaisia jatkosuunnitelmia sinulla on koulutukseen liittyen” poistimme kokonaan, sillä kysymystä on turha kysyä kuukausittain. Myös vastaustilaa lisättiin ohjaajien pyynnöstä.

Toimittaessamme yhteistyökumppaneille uuden lomakkeen, jossa raakaversiota saadut palautteet oli huomioitu, palaute on ollut positiivista. Yksi ohjaajamme kehuu lomaketta seuraavasti: ”Pidetty omaohjaaja keskustelu käyttäen Miikka

ohjaajan tekemää pohjaa. Pohja toimi todella hyvänä runkona keskustelun pitämistä varten.” ODL Ryhmäkodin Esimies pyysi, että voisimmeko vaihtaa vielä kyselylomakkeen ensimmäisen osion minämuotoon, jotta nuori saa itse ympyröidä ja arvioida osaamistaan. Saimme yhteyden vain darin kielen ohjaajaan, joka toimii myös ohjaajana ODL:n yksiköissä. Hän toivoi, että vaihtaisimme muutamasta kysymyksestä sanoja, joita oli vaikea kääntää darin kielelle. Muutimme kysymyksen ”Mitä hankaluuksia olet kohdannut koulunkäynnissä” muotoon ”Mitä ongelmia olet kohdannut koulunkäynnissä”. Vaihdoimme myös yhdestä kysymyksestä sanan motivaatio sanaan asenne.

Mielestämme lomakkeemme täyttää hyvän kyselylomakkeen ominaisuudet ja yhteistyökumppanimme tarpeen. Jos aikaa ja resursseja olisi ollut enemmän, lomaketta olisi toki voinut kehittää entisestään ja erilaisia versioita testata useamman kerran.

5.4 Tulokset

Kyselylomakkeen raakaversiota tehdessämme huomasimme Google Driven Forms- Ohjelman toimivaksi ja varmaksi työvälineeksi. Lisäksi Google Forms on ilmainen. Google Forms ei ole ODL Hoivapalvelut Oy:lle entuudestaan tuttu sovellus, mutta lomake tulee joka tapauksessa konkreettiseen käyttöön paperisena versiona. Google Forms on suojattu SSL- suojausprotokollan avulla, mitä käytetään myös muissa Googlen palveluissa. (Googlen tietosuojaja käyttöehdot i.a.)

Yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden tiedot ovat arkaluontoisia ja kyselylomakkeen vastauksissa voi ilmetä uusia salassa pidettäviä asioita ohjaajalle. Siksi päätimme, että lomake olisi parempi olla paperisena, koska tämä vaalii paremmin nuoren tietosuojaa. Omaohjaajakesustelun jälkeen, kun vastaukset ovat kyselylomakkeessa ja ohjaaja tekee kuukausikoosteen nuoresta Nappula asiakastietojärjestelmään.

Valmiin lomakkeen täyttämiseen meni omaohjaajalla ja nuorella aikaa noin 40 minuuttia. Teoriassa kyselyissä vastausajan tulisi olla n.15–20 minuuttia. (Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti 2009, 116). Mutta mielestämme lomakkeemme on niin tiivis, ettei sitä voi kysymysten osalta juurikaan lyhentää nykyisestä. Vastusaikaan vaikuttaa toki nuoren suomenkielen taito, tarvitseeko kaikkia sanoja kääntää tulkin avulla ja se, kuinka lyhyesti tai laajasti haastateltava kysymyksiin vastaa.

Lomakkeen ensimmäinen osio on se, jonka nuori saa itse täyttää tulkin ja omaohjaajan avulla. Käytännössä tämä tapahtuu siten, että nuorelle kerrotaan seuraavaa: Kohta 1. Siivoaminen: Tarvitsen ohjausta, tarvitsen joissain asioissa ohjausta, hallitsen hyvin. Nuori rastittaa oman näkemyksensä mukaan parhaiten kuvaavan kohdan ja jos omaohjaaja on asiasta samaa mieltä, asiaan ei sen kummemmin tarvitse puuttua.

Ensimmäisen osion jälkeen lomakkeessa on avoimia kysymyksiä aihealueittain, jotka omaohjaaja kysyy nuorelta joko tulkin välityksellä tai ilman, riippuen nuoren suomen kielen taidosta.

Ohjaajilta saadun palautteen perusteella lomake on tarpeeksi tiivis. Valmiissa lomakkeessa on viisi sivua ja sen täyttämiseen menee noin 40 minuuttia. Esimerkiksi tunnin tulkkausajasta jää vielä aikaa esimerkiksi tarkentaviin kysymyksiin, omaohjaaja voi antaa kysymysvuoron nuorelle tai lopuksi voi keskustella mieltä painavista asioista.

Saamiemme palautteiden mukaan lomakkeesta löytyy kaikki olennainen, jolla voidaan tarkastella nuoren psykofyysissosiaalista pärjäämistä ja jaksamista.

6 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

6.1 Eettisyys

Työelämälähtöisessä kehittämistyössä painottuvat sekä tieteen tekemisen että yrity maailman eettiset säännöt. Työ on tehtävä rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti. Tuloksia, eikä palautteita tule vääristellä. Työn seurausten tulee olla käytäntöä hyödyttäviä. Kyse on siis samoista eettisistä säännöistä, jotka ohjaavat yhteiskuntaa ja ihmisten välistä vuorovaikutusta yleensäkin. (Ojasalo ym. 2009, 48–49.)

Noudatimme koko opinnäytetyöprosessin ajan eettisiä toimintatapoja. Aloitimme prosessin anomalla tutkimuslupaa ODL:n työyhteisön anomiskäytäntöjen mukaan. Kehittämishankkeessa mukana olevilla henkilöillä tulee olla mahdollisuus halutessaan lukea tietojensa pohjalta omaa asiaansa käsitteleviä tekstejä (Diaconia-ammattikorkeakoulu 2010, 13.) Teimme tiivistä yhteistyötä yhteistyökumppanimme kanssa ja heillä oli mahdollisuus antaa palautetta ja kommentoida työtämme koko prosessin ajan. Säilytimme yhteistyökumppanilta saamaamme materiaalia ja aineistoa huolellisesti ja hävitimme aineiston, kuten palautteet, sitä mukaa kuin ne oli käsitelty.

Täytettynä lomakkeemme on salassa pidettävä, sillä henkilötietolain mukaan esimerkiksi rotua tai etnistä alkuperää, henkilön yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta, henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta tai henkilön sosiaalihuollon tarvetta koskevat tiedot ovat arkaluontoisia ja näitä tietoja käsiteltäessä on noudatettava erityistä huolellisuutta. (Kuula 2006, 91–92.)

Kun kyselylomakkeessa kysytään henkilökohtaisia asioita, on mielestämme tärkeää että vastaaja on varmasti tietoinen siitä miksi asioita kysytään ja mihin tarkoitukseen vastauksia käytetään, miten lomakkeita säilytetään, kenen kanssa lomakkeessa kerrotuissa asioista voidaan keskustella, mihin lomake menee ja miten se lopulta hävitetään. Haastattelulomakkeen käyttäjän toiminta on siis aina eettisesti ja luotettavuuden kannalta merkittävää.

6.2 Luotettavuus

Kyselylomakkeen kysymyksiä laadittaessa tulee ottaa huomioon monia tulevan lomakkeen luotettavuuteen vaikuttavia asioita. Jos lomakkeen kysymys on onnistunut, sillä saadaan kerättyä oikeaa tietoa, eli tietoa jota kysymyksillä ollaan hakemassa. On tärkeää, että kaikki vastaajan ymmärtävät kysymykset samalla tavalla. (Ronkainen & Karjalainen 2008, 36). Lomakkeemme kysymykset laadimme niin, että jokainen vastaaja vastaa samoihin kysymyksiin. Kysymyksistä pyrimme tekemään mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä. Kaikkien kysymyksien perustana on monipuolinen teorian tieto kotoutumisen edistämisestä ja arjen sujuvuudesta.

Luotettavuutta voi heikentää verbaalisessa haastattelussa moni asia. On esitetty, että harhaa voi aiheuttaa esimerkiksi se, että vastaajilla on pyrkimys antaa vastauksia joita hän olettaa haastattelijan haluavan. Toisena validiteettiongelmana on ilmausten ja ajatusten välinen ero, eli kuinka paljon voidaan päätellä haastateltavan sanoista hänen ajatuksiaan. On lisäksi huomattu, että mitä ajallisesti läheisempi mitattava asia haastateltavalle on, sitä luotettavampaa ja pätevämpää tietoa siitä saadaan. (Jyrinki 1977, 129–131.)

Luotettavuutta huonontavia tekijöitä, etenkin huonoilla lukijoilla, ovat myös pitkät sanat, vierasperäiset ja epätavalliset sanat, adjektiivien ja adverbien suuri määrä. Kyselyssä olisi siis hyvä käyttää mieluummin tuttuja sanoja, sekä reilusti verbejä, substantiiveja ja kappalejakoja. Kysymyksiä laatiessa on jatkuvasti muistettava keiden vastattavaksi ne laaditaan. (Jyrinki 1997, 82–83.) Kiinnitimme edellä mainittuihin asioihin huomiota koko prosessin ajan ja esitessämme lomaketta paransimme lomakkeen luotettavuutta. Lomakkeessa pyrimme pitämään kysymykset lyhyinä ja varmistimme tulkin avulla, että ne kääntyvät myös muille kielille sujuvasti. Olimme kriittisiä lähteitten suhteen. Pyrimme käyttämään lähteitä monipuolisesti ja kiinnitimme huomiota niiden ikään ja uskottavuuteen.

7 POHDINTA

7.1 Aiemmat tutkimukset

Tutkimuksia maahanmuuttaja nuorista, heidän tukemisensa tavoista ja kotoutumisen edesauttamisesta on tehty useita. Jaakkola Sara on tutkinut vuonna 2012 valmistuneessa opinnäytetyössään maahanmuuttajanuoren identiteetin tukemista vieraassa yhteiskunnassa. (Jaakkola 2012.) Monikulttuurista ohjaustyötä ovat tutkineet esimerkiksi Heikkurinen Jani, Vauhkonen Jenni ja Välivaara Salla opinnäytetyössään Asiakkaana maahanmuuttaja (Heikkurinen, Vauhkonen ja Välivaara 2007.) ja Nadezda Tomson ja Piironen Merja tutkiessaan sosiaaliohjausta kotoutumisen edistämisessä (Nadezda & Piironen 2013.)

Heikkurisen, Vauhkonen ja Välivaaran työ on hoitoalalle suunnattu, mutta antoi meille näkökulmaa kyselylomakkeen laadintaan. (Heikkurinen ym. 2007.) Nadezda ja Piironen ovat puolestaan käyttäneet apuna tutkimuksessaan teema-haastattelua, jonka tuottama tieto tukee myös meidän opinnäytetyötämme. Siinä sosiaaliohjaajat kertovat monikulttuuristen asiakkaidensa kohtaamisesta käytännössä ja ongelmista, kuten ajanpuutteesta. (Nadezda & Piironen 2013.) Aikaisemmista tutkimuksista on ollut meille apua etsiessämme tietoa esimerkiksi kotoutumisesta, mutta omaa työtämme vastaavaa kuukausittain täytettävää arkeen ja kotoutumisen edistymiseen painottuvaa kyselylomaketta emme aiemmista tutkimuksista löytäneet.

7.2 Yleistä pohdintaa ja jatkokehittämishaasteet

Opinnäytetyöprosessi kehittää tieteellisen tekstin tuottamista ja lisää ammatillista kasvua monella tavoin. Tuotteen valmistaminen opinnäytetyönä opettaa pitkäjänteisyyttä, yhteistyötaitoja ja vaatii teoretietoa aiheesta. Haasteita tuo aluksi opinnäytetyön aiheen rajaus ja sen jälkeen rajauksen selkeys. Pitää osata hahmottaa käytettävissä olevat työmenetelmät ja valita niistä tehtäväkuvaan sopivin. Seuraavaksi pitää tehdä aikataulutussuunnitelma siitä, milloin mikäkin vaihe on valmista. Prosessin aikana työtehtävät tulee jakaa tasaisesti ja selkeästi.

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada ODL Hoivapalvelut Oy:n käyttöön kyselylomake, jolla tarkastellaan nuoren psykofyysissoosiaalista selviytymistä arjessa. Aihe on edelleen ajankohtainen, vaikka turvapaikanhakijamäärät ovat vähentyneet suuresti, on ODL Hoivapalvelut Oy:llä edelleen useita yksiköitä, joissa kyselylomakkeelle on käyttöä.

Opinnäytetyön idea tuli alkuvuodesta 2016, kun ODL Hoivapalvelut Oy:n johtaja Eriika Heikkilä toi ilmi, että olisi tarvetta kyselylomakkeelle omaohjaajakeskusteluun. Aloitimme opinnäytetyöpalaverilla hänen kanssaan ja kartoitimme, mitä lomakkeeseen olisi hyvä tulla ja mitä ei. Tulimme ODL Hoivapalveluiden kanssa siihen johtopäätökseen, että opinnäytetyöstä olisi eniten hyötyä jos se tulisi konkreettisesti yksiköiden ohjaajien työvälineeksi. Pidimme koko opinnäytetyöprosessin ajan tiivistä yhteistyötä ODL Hoivapalveluiden kanssa, mikä helpotti meitä siinä että tiesimme mihin suuntaan lomaketta lähdetään seuraavaksi vie-mään. Ensimmäiseksi raamit saatuamme valmistelimme raakaversio, jonka toimitimme yksiköihin koekäyttöön. Jälkikäteen ajateltuna olisi pitänyt tuoda raakaversio ennemmin yksiköiden kuukausipalaveri-in käsiteltäväksi asiaksi, sillä lopulta vain pieni osa ohjaajista antoi palautetta raakaversiosta.

Raakaversiosta saadun palautteen perusteella pääsimme jatkokehittämään kyselylomaketta. Tarvitsimme myös lomakkeeseen hengellisen näkökulman, mikä puuttui kokonaan raakaversiosta. Lähdimme käsittelemään uskontoa lomakkeessa, koska se on monelle turvapaikanhakijanuorelle osa jokapäiväistä arkea. Toivomme, että lomake antaa nuorelle ajatuksen siitä, mitkä asiat arjessa ovat olennaisia. Samalla uskomme lomakkeen herättävän nuorta keskustelemaan avoimesti ja arvioimaan omaa toimintaa kriittisesti. Lomake antaa työntekijälle selkeän rungon omaohjaajakeskustelulle, ja lomakkeen vastauksista on helppo luoda nuoresta kasvatuskooste. Olemme ohjeistaneet alusta alkaen ohjaajia, että lomaketta ei tarvitse noudattaa orjallisesti, vaan voi tarvittaessa kysyä tarkentavia kysymyksiä tai ohittaa kohdan johon ohjaaja tietää jo vastauksen.

Lomaketta voisi jatkokehittää seuraavaksi suuntaamaan enemmän jo oleskelu-luvan saaneille ja kuntapaikkaan siirtyneille alaikäisille maahanmuuttajille, jotka

ovat hyvää vauhtia kotoutumassa Suomeen ja osaavat puhua suomen kieltä. Lomake voisi olla nuoren itsensä täytettävä etukäteen ennen omaohjaajakeskustelua ja siitä ilmenneistä vastauksista voitaisiin keskustella yhdessä nuoren ja ohjaajan kanssa. Aloitimme opinnäytetyön tekemisen 10 kuukautta sitten huhtikuussa 2016, ja tilanne siitä on muuttunut jo paljon. Lähes kaikki alaikäiset turvapaikanhakijat, jotka tulivat syksyn 2015 aikana, ovat saaneet jo oleskeluluvan ja siirtyneet kuntapuolen palveluihin vastaanottokeskuksista. Uusia turvapaikanhakijoita ei ole tullut samaan tahtiin, sillä rajat Euroopassa ovat tiukasti kiinni.

LÄHTEET

- Alanko Salli, Marttinen Irma ja Mustonen Henna 2011. Lapsen etu ensin. Tallinna: AS Spin Press.
- Alanko Salli & Mustonen Henna 2011. Psykososiaalinen haastattelumalli – ohjeistus. Helsinki: Yhteiset Lapsemme ry.
- Alitolppa-Niitamo Anne 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Helsinki: Sairaanhoidtajien koulutussäätiö.
- Alitolppa-Niitamo Anne, Fågel Stina ja Säävälä Minna 2013. Olemme muuttaneet ja kotoudumme - maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto.
- Alitolppa-Niitamo Anne, Söderling Ismo & Fågel Stina 2005. Olemme muuttaneet - näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto.
- Cacciatore Raisa, Korteniemi-Poikela Erja & Huovinen Maarit 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Helsinki: WSOY.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä - Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C Katsauksia ja aineistoja 17. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Exodus: Matkamme Eurooppaan. Britannia 2016. Toim. BBC. Tuotanto Keo. Esitetty 15.12.2016 YLE AREENA.
- Google. Tietosuoja ja käyttöehdot, tietoturva i.a. Viitattu 15.3.2017
<https://www.google.com/intl/fi/policies/privacy/#infosecurity>
- Gothoni Raili & Siirto Ulla 2016. Pakolaisuudesta kotiin. Tallinna: Gaudeamus.
- Heikkurinen Jani, Vauhkonen Jenni & Välivaara Salla 2007. Asiakkaana maahanmuuttaja. Lahden ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutus ohjelma. Opinnäytetyö.
- Heikkilä Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Hebebrand Johannes, Dimitris Anagnostopoulos, Stephan Eliez, Henk Linse, Milica Pejovic-Milovancevic ja Henrikje Klasen 2016. A first assessment of the needs of young refugees arriving in Europe: what mental health professionals need to know. European child & Adolescent Psychiatry 1/2016, 3.

- Helander Reetta & Mikkonen Anna 2002. Ikävä äitiä - ilman huoltajaa tulleet pakolaislapset Suomessa. Helsinki: Väestöliitto.
- Jaakkola Sara 2012. Maahanmuuttajanuoren identiteetin tukeminen vieraassa yhteiskunnassa. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Jyrinki Erkki 1977. Kysely ja haastattelu tutkimuksessa. Vaasa: Gaudeamus.
- Kananen Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas - näin kirjoitat opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Korhonen Vesa & Puukari Sauli 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuula Arja 2006. Tutkimusetiikka. Jyväskylä: Vastapaino.
- Kyllönen Katri 2012. Uskonnon rooli maahanmuuttajien konfliktien sovittelussa - Sovittelijoiden, maahanmuuttajien ja kirkon maahanmuuttajatyöntekijöiden näkökulma. Helsingin Yliopisto, Unigrafia Oy. Väitöskirja.
- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 30.12.2010. Viitattu 22.9.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>.
- Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 2011/746, 17.6.2011. Viitattu 30.9.2016, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110746>.
- Maahanmuutto on kriisi. Suomi 2014. Toimittajat Heidi Laaksonen & Jarmo Laitaneva. Esitetty 12.5.2014. Yle areenan radio.
- Maahanmuuttovirasto i.a. Turvapaikan hakeminen. Viitattu 21.9.2016
http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen
- Maahanmuuttovirasto i.a. Turvapaikka- ja pakolaistilastot. Viitattu 26.1.2017..
http://www.migri.fi/download/64992_Tp-hakijat_alaikaiset_2015.pdf?57aff5f3ad3fd488
- Maahanmuuttovirasto i.a. Turvapaikka- ja pakolaistilastot. Viitattu 26.1.2017.
http://www.migri.fi/download/65762_Tp-hakijat_alaikaiset_2016.pdf?a4c3e9f3ad3fd488
- Manninen Kati 2010. Kyselylomakkeen laatiminen asiakastutkimusta varten. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Vaatetusalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Myllyniemi Sami 2016. Arjen jäljillä. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

- Mäkinen Päivi, Raatikainen Eija, Rahikka Anne ja Saarnio Tuula. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro.
- Nadezda Tomson & Piironen Merja 2013. Sosiaaliohjaus kotoutumisen edistämisessä. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- ODL. Asuminen ja hoiva 2016. Viitattu 1.9.2016
<http://www.odl.fi/asuminen-ja-hoiva/>
- Ojasalo Katri, Moilanen Teemu ja Ritalahti Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: WSOYpro.
- Oksanen Emmi 2017. Ylitulkintaa? Tehy 2/2017, 49.
- Oulun vastaanottokeskus 2012. Oulun vastaanottokeskuksen alaikäisyksiköiden psykososiaalisen tuen käsikirja. Versio1.
- Pehkonen Aini 2006. Maahanmuuttajan kotikunta. Helsinki: Kunnallissalan kehittämissätiö.
- Pillemer Karl, Moen Phyllis, Wethington Elaine ja Glasgow Nina 2000. Social integration in the second Half of Life. Johns Hopkins University Press. Viitattu 16.3.2017.
<http://ebookcentral.proquest.com.anna.diak.fi:2048/lib/diak/reader.action?docID=3318080>
- Pörhö, Jenni 2017. Vastaava ohjaaja, ODL Hoivapalvelut Oy. Oulu. Henkilökohmainen tiedonanto 4.2.
- Ritari Anni & Piitulainen Mirja 2016. Ilman huoltajaa saapuneet lapset ja nuoret - kokemustieto käyttöön vastaanoton kehittämisessä. Viitattu 27.9.2016, https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2016/09/21171750/Kokemustieto_kayttoon.pdf
- Ronkainen Suvi & Karjalainen Anne 2008. Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Ruusuvuori Johanna & Tiittula Liisa 2005. Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Räty Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 1994. Syrjäytyä vai selviytyä - pakolaisten elämää Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Työ- ja elinkeinoministeriö i.a. Kotouttaminen, kotoutumisen kaksisuuntaisuus.

Viitattu 22.9.2016.

http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyyn_taustaa/kotouttamistyyn_periaatteet

Työ- ja elinkeinoministeriö i.a. Kotouttaminen, yksin tulevat alaikäiset. Viitattu

7.10.2016.

http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/pakolaisten_vastaanotto/turvapaikanhakijat/yksin_tulevat_alaikaiset

LIITTEET

LIITE1. Valmis kyselylomake

Kyselylomake kuukausikoostetta varten

Siivous

	1	2	3	
Tarvitsen ohjausta	☐	☐	☐	Hallitsen hyvin

Hygienia

	1	2	3	
Tarvitsen ohjausta	☐	☐	☐	Hallitsen hyvin

Ruuanlaitto

	1	2	3	
Tarvitsen ohjausta	☐	☐	☐	Hallitsen hyvin

Kaupassa käynti

	1	2	3	
Tarvitsen ohjausta	☐	☐	☐	Hallitsen hyvin

Viranomaisten kanssa asiointi (KELA, TE-Toimisto, Maahanmuuttovirasto, Poliisi)

	1	2	3	
Tarvitsen ohjausta	☐	☐	☐	Hallitsen hyvin

Rahankäyttö

	1	2	3	
Tarvitsen ohjausta	☐	☐	☐	Hallitsen hyvin

Vuorokausirytmä

	1	2	3	
Tarvitsen ohjausta	☐	☐	☐	Hallitsen hyvin

Sosiaaliset suhteet

Minkälaiset suhteet sinulla on muihin yksikön asukkaisiin?

Onko sinulla kavereita?

Koetko saavasi apua jos sitä tarvitset?

Onko yksikössä ilmennyt ongelmia, joista haluaisit puhua?

Oletko tutustunut uusiin ihmisiin viimeisen kuukauden aikana?

Onko sinulla kummia?

Kyllä

Ei

Kyllä: Koetko kummin tarpeelliseksi? Miksi?

Kyllä: Näetkö kummiperhettä mielestäsi tarpeeksi?

Ei: Koetko tarvitsevasi kummin? Miksi?

Koulunkäynti

Millainen asenne sinulla on koulunkäyntiin tällä hetkellä?

Mitä ongelmia olet kohdannut koulunkäynnissä?

Pystytkö keskittymään opetukseen oppitunnilla?

Minkälaisia tavoitteita sinulla on oppimisen suhteen?

Harrastus ja vapaa-aika

Onko sinulla harrastusta? Miten se toteutuu?

Miten vietät vapaa-aikaasi?

Terveys ja jaksaminen

Miten koet terveytesi ja jaksamisesi?

Onko terveystilanteesi muuttunut viimeisen kuukauden aikana?

Tuntuvatko voimavarasi riittävältä?

Tuntuuko arkielämä mielekkäältä?

Uskonto

Onko uskonto sinulle tärkeä asia?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Tarvitsetko tukea uskontoon liittyvissä asioissa?

Yhteenveto

Miten kuukausi on mennyt sinun mielestäsi?

Päätavoitteet seuraavalle kuukaudelle?

LIITE2. Saatekirje ODL Hoivapalvelut Oy:lle

Hei,

Olemme sosionomi-diakoni opiskelijoita Oulun Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Valmistamme opinnäytetyönä ODL Hoivapalvelut Oy:lle alaikäisten turvapaikanhakijoiden ja oleskeluluvan saaneiden maahanmuuttajien kanssa työskenteleville ohjaajille ohjaustyökäluä, joka auttaa arvioimaan nuoren kokonaisvaltaista pärjäämistä arjen eri osa-alueilla. Kyseessä on siis kyselylomake, jota ohjaaja käyttää omaohjaajakeskustelussa nuoren kanssa, ja jonka tuloksena hän laatii nuoresta kuukausikoosteen.

Tavoitteenamme on luoda mahdollisimman käytännöllinen, tiivis, mutta kaiken oleellisen kattava lomake omaohjaajien työn tueksi.

Ohessa on tämän hetkinen, ensimmäinen raakaversio lomakkeesta. Toivomme, että saisimme teiltä palautetta, kehittämisideoita ja mielipiteitä. Vastaaminen on täysin vapaaehtoista ja vastaukset voi antaa nimettömästi. Toimitamme yksiköiden toimistoihin raakaversiot, sekä kirjekuoret johon palautetta, kehittämisideoita ja mielipiteitä voi antaa.

Toivomme teidän vastaavan perjantaihin 4.11.2016 klo 16.00 mennessä. Vastaukset hävitämme analysoituamme ne.

Mikäli haluatte lisätietoja opinnäytetyöstämme tai teillä heräsi kysyttävää, ottaa kaa meihin yhteyttä. Vastaamme mielellämme.

Yhteistyöterveisin ja vastauksista jo etukäteen kiittäen,
sosionomiopiskelijat:

Pia Lahdenperä & Miikka Paldan

[pia.lahdenpera\(at\)student.diak.fi](mailto:pia.lahdenpera(at)student.diak.fi)

[miikka.paldan\(at\)student.diak.fi](mailto:miikka.paldan(at)student.diak.fi)

LIITE3. Suomeen yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat vuonna 2015 (Maa-
hanmuuttovirasto i.a.)

MAAHANMUUTTOVIRASTO
MIGRATIONSVERKET
FINNISH IMMIGRATION SERVICE

Turvapaikanhakijat

Yksintulleet alaikäiset, 1.1.-31.12.2015

	Kuukausi												Yhteensä
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Afganistan	5	5	14	1	4	20	43	77	188	390	978	190	1 915
Albania						2	2	1	2	1		1	9
Algeria	4		2	2	1			1		1		1	12
Angola	1	1						1	1				4
Armenia							1						1
Bangladesh									5	8	13		26
Egypti			1										1
Eritrea					1				1	3		1	6
Etiopia				1		2		3	2	2			10
Gambia		3		1	1				1		1	1	8
Guinea			1					1			1		3
Irak	2	3	3	2	9	10	21	81	243	141	74	46	635
Iran								1	14	4	8	3	30
Jemen								1	1	2			4
Kamerun			1		1								2
Kansalaisuudeton								1	2				3
Kenia									1				1
Kolumbia									1				1
Kongon demokraattinen tasavalta								1					1
Kosovo					1								1
Libya			2					1	1	2			6
Mali			1										1
Marokko							1	3	2	6	2	4	18
Moldova								1					1
Nigeria										1			1
Pakistan									1				1
Senegal			1										1
Somalia	5	9	11	9	23	20	38	40	69	20	6	3	253
Sudan							1						1
Syyria	1			1	1	1	1	2	8	12	11	2	40
Tansania				2									2
Tunisia											1	1	2
Tuntematon								3	4	3	4	1	15
Ukraina	1				1				1				3
Valko-Venäjä			2				1		3				6
Yhteensä	19	21	39	19	43	55	109	219	551	596	1 099	254	3 024

Kansalaisuus kirjataan tilastoihin yleensä hakijan ilmoittaman mukaan silloin, kun hakijalla ei ole kansalaisuutta osoittavia asiakirjoja. Jos hakijan henkilöllisyys ja kansalaisuus jäävät varmistamatta, myös päätöstilastoihin kirjautuu hakijan itse ilmoittama kansalaisuus.